

SZILÁGYSOMLYÓ ADMINISZTRÁCIÓJA ÉS HELYI SZABÁLYRENDELETEI A DUALIZMUS KORÁBAN

János ERDEI

Abstract: Dolgozatom témája röviden Szilágysomlyó városának adminisztrációjának bemutatása a dualizmus korában. Az olvasó egyből felteheti a kérdést, hogy mi értelme van egy letűnt korszak adminisztrációjával és ez által a mindennapi élet eseményeivel foglalkozni napjainkban, amikor a gyors fejlődés és a modernitás következtében ezek az aspektusok is nagymértékben megváltoztak. Ha jobban megfigyeljük az akkori idők törvényeit, eseményeit és mindennapjait észrevehetjük, hogy a dolgok alapvető filozófiája és mozdítórugója ugyanaz volt, mint napjainkban csak természetesen a különböző korok gondolkodásmódja a maga ízlése szerint formálta és változtatta és változtatja a mai napig. Szilágysomlyónak a dualizmus korabeli története azért is izgalmas, mert az új megyerendszer kialakítását követően Szilágysomlyó elveszti vármegyeközponti pozícióját, miután Kraszna és Közép – Szolnok vármegyéből létrejött Szilágysomlyó vármegye. Ennek központja pedig Zilah lett Somlyóval szemben. Ez az esemény kezdetben sokként érte a helyi embereket és sokan úgy vélték, hogy ez a város elsorvadásához fog vezetni, illetve a helyiek önérzetét is nagyban bántotta, ezért van az is, hogy a somlyóiak és a zilahiak között, mindig is megfigyelhető egy bizonyos ellenérzés. Amint ezt a lentebbi tanulmány is bizonyítani fogja nem pont így történt, mivel a város fejlődése nem rekedt meg, hanem a dualizmus korában is fokozatosan fejlődik és gazdagszik a település, igaz nem olyan mértékben mintha megyeszékhely lenne. Ezt a fejlődést mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy Szilágysomlyó lakossága ebben a korszakban nagyobb mértékben nőtt, mint Zilah lakossága, és ha nem következett volna be az a törés, amit az első világháború okozott akkor valószínűleg a tendencia tovább folytatódott volna, és ha akkor és a huszadik század közepére Szilágysomlyó lakosságának száma utolérte volna Zilah lakosságának számát.

Kulcsszavak: Szilágysomlyó, adminisztráció, helyi szabályrendeletek, törvények dualizmus kora.

Keywords: Șimleu Silvaniei, administration, local legislation, rules, norms, dualist period.

NORME ADMINISTRATIVE LOCALE LA ȘIMLEU SILVANIEI ÎN PERIOADA DUALISTĂ

Abstract: Tematica acestei lucrări prezintă administrația locală a orașului Șimleu Silvaniei în perioada dualistă. S-ar putea pune întrebarea de ce este important să examinăm normele administrative locale din acest oraș într-o anumită pe-

Szilágysomlyó adminisztrációja és helyi szabályrendeletei a dualizmus korában

rioadă istorică? Atunci când trăim într-o lume aflată într-o permanentă modernizare, suntem tentați să credem că diferite aspecte ale unei lumi de mult apuse nu mai sunt nici relevante și nici actuale. Dar dacă nu acceptăm acest argument și analizăm legislația și normele administrative de atunci, putem remarca faptul că lucrurile nu s-au schimbat chiar așa de mult. Esența conducerii din punct de vedere administrativ a zonei respective nu diferă foarte mult de ceea ce se întâmplă azi. Ceea ce se deosebește este mentalitatea și filozofia privind conducerea unui oraș și abordarea problemelor acestei sarcini. Istoria Șimleului Silvaniei din perioada dualistă este una foarte palpitantă din mai multe puncte de vedere. După unirea comitatelor Crasna și Solnocu de Mijloc și după înființarea comitatului Sălaj, Șimleul Silvaniei își pierde statutul de putere administrativă locală și simbolică. Din acest moment orașul Zalău va îndeplini acest rol, fapt care a reprezentat un șoc pentru populația din comitatul Sălaj, dar mai ales pentru populația din Șimleu Silvaniei. Evenimentul istoric de atunci își păstrează și astăzi amprenta în mentalitatea populației din județul Sălaj, fapt manifestat printr-o oarecare rivalizare între cele două localități. În pofida acestei prime rupturi în evoluția orașului, în perioada dualismului, Șimleul a reușit să prospere din punct de vedere economic, însă nu în ritmul în care ar fi evoluat dacă ar fi rămas centrul comitatului sălăjean. Această evoluție este dovedită și prin creșterea demografică semnificativă din această perioadă, o creștere rapidă care a fost mai accentuată decât cea a Zalăului. Dacă nu ar fi apărut și cea de a doua ruptură în evoluția demografică și economică, Șimleul ar fi continuat probabil această tendință ascendentă și ar fi putut ajunge, din punct de vedere al populației, la nivelul Zalăului.

Cuvinte cheie: Șimleu Silvaniei, administrație, legislația locală, reguli, norme, perioada dualistă.

The current study focuses on the local administration of the town Șimleul Silvaniei in the dualist period. We could ask ourselves why this work is relevant in today's modern times? If we stay and examine the subject of the article a bit we can see that all those questions from the past which had significant impacts on a town's leadership and administration and all in all difficulties haven't changed that much. In the following article therefore we shall see why this topic is so important in our contemporary times, why is there a rivalry between two of the biggest towns in Sălaj County, Șimleul Silvaniei and Zalău. We will also see what has led to the process of devolution in the region's economy and how has the First World War stopped Șimleul Silvaniei constant economic and populous growth. The article will tackle all these topics and will strive to give a scientific answer to all these questions.

A továbbiakban pedig röviden ismertetem a város vezetői által összeállított két szabályrendeletet, mely a város törvényeit és annak, adminisztrációjának módját hivatott szabályozni.

A város első szabályrendeletét 1887-ben dolgozták ki és léptették életbe. Melyet nyomtatott formában, ugyanebben az évben adtak ki Szilágysomlyó rendezett Tanácsú város hatósága s illetőségi jogkörét tárgyzó szabályrendelet címmel.

A szabályrendelet felosztása:

Első rész Szilágysomlyó város hatósága és illetőségi jogköre:

Ebben a részben az első § kimondja, hogy ezeket a szabályokat a város „rendezett tanácsú város” minőségében hozta és gyakorolja. Ugyanitt a harmadik paragrafusban szövegezik meg, hogy a városi tanács végrehajtói és jogi testülete áll: képviseleti közgyűlésből, tanácsból, árvaszékből és tisztviselői elöljáróságából.¹

A második rész beszél a képviseleti közgyűlésből:

Itt először szó esik a közgyűlés tagjairól és ezek számáról, eszerint a képviseleti közgyűlés áll a városi képviselőkből és tisztviselőkből. A képviselők száma 48, mivel a legutóbbi 1880-as népszámlálás szerint a város lakossága 4191 személy volt. A hatodik § kimondja, hogy a képviselők fele, vagyis 24 tag a város legtöbb egyenes államadót fizető nagykorú és az állam nyelvén írni és olvasni tudó lakosból, vagy birtokos honpolgárból áll, illetve a város területén fekvő vagyonuk után legtöbb adót fizető nagykorú hajadon, özvegy, vagy törvényesen elvált nők és jogi személyek meghatalmazottjaiból, kiskorúak gyámjaiból.” A képviselők másik fele pedig a város közössége által választódik meg azon személyek közül, akik választói joggal rendelkeznek. A nyolcadik cikkely pedig kimondja, hogy mely tisztviselők tartoznak automatikusan a közgyűlés tagjai közé: polgármester, jegyző, rendőrkapitány, ügyész, árvaszéki ülnök, pénztárnok, számvevő, közgyám, orvos és mérnök. A kilencedik cikkely szerint, a képviseleti gyűlések lehetnek rendesek, vagy rendkívüliek. Rendes közgyűlésből van évi négyet köteles tartani a tanács. Az elsőt, amit márciusban tartanak, a múlt évi elszámolást tárgyalják meg, az augusztusi közgyűlésen a jövő évi költségvetést vitatják meg, míg a májusi és novemberi gyűlésnek nincs kötött témája. Rendkívüli közgyűlést korlátlan számban lehet összehívni, ezt a polgármester teszi meg, ha a képviselő testület negyede kérvényezi, vagy valamelyik testület kérésére. Ezen kívül az alispán vagy a megyei közgyűlés kérésére is lehet rendkívüli közgyűlést összehívni.² A 10-dik § leszögezi a közgyűlés tárgyait: ezek lehetnek szabályrendeletek alkotása, községi kötelékbe való felvétel és az ebbe a kötelékbe való felvételnek a díjszabása, tisztviselők és a személyzet számának megállapítása, új hivatali állomások felállítása vagy a létezőek megszüntetése. Az alkalmazottak fizetésének megállapítása, ennek emelése vagy leszállítása. A tisztviselők, illetve a kisegítő személyzet megválasztása, illetve ellenőrzése kivéve a rendőrkapitány személyét. A törzsvagyon kezelése, a város javainak kezelése, adók kivetése és behajtása, közlekedési utak és középítkezések. A városi közmunka kivetése és felügyelete illetve az itt fellépő költségek kifizetése. Bizottsági munkálatok, indítványok és kérelmek. Polgármester éves jelentése a város közállapotáról és annak megvitatása, illetve elfogadása. A hivatal személyzetének szabadság idejének engedélyezése. A tanács és minden tisztviselő által vezetett jegyzőkönyvek és elszámolások ellenőrzése. Minden olyan tárgy és ügy, melyeket a törvény vagy felsőbb rendeletek a közgyűléshez utasít, vagy a képviseleti gyűlés saját hatáskörébe bevesz. A 10-dik § kimondja, hogy a közgyűlés által meghozott rendeletek egyből „kötelező erővel” bírnak, de azok a törvények melyek a községi törvény 24-dik § alá tartoznak, először a megyei tanács kell, hogy jóváhagyja. A következő alpontban közgyűlés ügyrendje került be. Itt arról esik szó, hogy a rendes és rendkívüli ülésekre a polgármester köteles legalább 24 órával előtte meghirdetnie, illetve el kell, küldje a megtárgyalásra kerülő pontokat is. Ha a polgármester nem lehet jelen az ülésen, akkor a főjegyző köteles őt helyettesíteni. A 14-dik § kimondja, hogy az ülést a polgármester nyitja meg és addig nem zárja le, amíg az összes ügy melyek fel voltak véve nincsenek rendezve. A 15-dik § leszögezi, hogy a közgyűlés tagjai nyújthatnak be új indítványt, de csak akkor, ha egyeztettek a polgármesterrel legalább a gyűlés megnyitása előtt egy nappal és ő beleegyezik az új tétel felvételébe. Ugyanitt ki van jelntve, hogy rendkívüli közgyűlés esetén csak azok az

¹ „Szilágysomlyó rendezett Tanácsú város hatósága s illetőségi jogkörét tárgyzó szabályrendelet 1887” Bölöni Sándor könyvnyomdája Szilágysomlyó 1887. 3. old.

² *Idem.* 5. old.

ügyek tárgyalhatóak, ami miatt a közgyűlést összehívták. A közgyűlésre a tárgyak fontossági sorrendben vevődnek fel, amit a polgármester határoz meg. A közgyűlésen, a polgármesteren és az előadón kívül egy tárgyban csak kétszer szólalhatnak fel, de vannak kivételes esetek is. A 18. § kimondja, hogy aki, zavarja a közgyűlést, vagy nem a napirendi tárggyal kapcsolatban szólal fel, és ha többszöri felszólítás után se türtőzteti magát, azt megbüntessék, és amíg nem fizeti ki büntetését, nem vehet részt a gyűlésen. Ugyanitt van leírva az is, ha a gyűlés folyamatosan félbe van szakítva rendbontásokkal illetve bekiabálásokkal, akkor a polgármester félbeszakíthatja az ülést, és ha nem sikerül a rendet helyreállítani, akkor az ülést aznapra felfüggesztheti.³ A 19. § kimondja, hogy nem vehet részt a közgyűlési tárgyaláson azon pontjainak a megtárgyalásán, az a személy, aki személyesen érintett lehet. Ez lehet olyan személy, aki pereskedik a várossal, vagy szerződésben áll vele. Ugyanitt ki van jelölve, hogy egy személy nem vehet részt olyan szavazáson, amelyben közvetlenül érdekelve van. A szavazás általában közfelkiáltással történik, de bizonyos esetekben az elnök kérhet névszerinti nyílt vagy titkos szavazást is. A 23. § szerint, a gyűlések nyilvánosak és a hallgatóság számára elkülönített rész van biztosítva, de ha ezek zavarják az ülést vagy nyomást próbálnak tenni a képviselőkre, akkor ezek a személyek eltávolíthatóak. A 26. § kimondja, hogy a közgyűlés jegyzőkönyvét maga a gyűlés hitelesíti, amit az elnök és a jegyző ír alá, illetve a gyűlés nem rekeszhető be a hitelesítés előtt.

A harmadik rész a tanács tagjait mutatja be és e személyek kötelezettségeit írja le:

A 27 § kimondja, hogy a tanács szavazattal bíró tagjai a következők: polgármester, rendőrkapitány, pénztárnok, főjegyző, ügyész és orvos. A 28. § szerint a tanács feladata végrehajtani a felsőbb közigazgatási határozatokat, illetve végrehajtani azokat a rendeleteket, amik nincsenek egyetlen tisztségviselői körnek kiadva se, emellett végrehajtja a képviseleti közgyűlés határozatait. Elsőfokú közigazgatási hatóságot képez azon ügyekben, melyekre a törvényi utasítás kötelezi. Elsőfokú iparhatósági ügyek rendezése, a kereskedők felügyelete, italmérési, mérték illetve súlyok ellenőrzése. Az ipari engedélyek megadása, gyárakhoz és üzemekhez, illetve építési engedélyek kiadása. Ellenőrzi a város, illetve a környező települések megfelelő működését és adminisztrációját, gondoskodik a községi iskolákról és más nevelő intézményekről. Szegényügy kezelése, szabadságok kiadása. Öröködi város javai és jogai felett és intézkedéseket tesz ennek megőrzése gyanánt. Ugyanitt van megfogalmazva az is, hogy a tanács jogköre kiterjed a város teljes bel és külterületére, minden lakosra, még azokra is, akik csak ideiglenesen tartózkodnak a városban. A tanács működése is meghatározott pontokban van megfogalmazva, eszerint a város költségvetését minden év augusztusában kell a közgyűlés elé terjeszteni, emellett pedig minden évben leltárt kell készíteni a város ingó és ingatlan vagyonáról.⁴ A 32. § kimondja, hogy a tanács mindent meg kell, tegyen azért, hogy tartani tudja a közgyűlés által megszavazott költségvetést. A 34. § szerint, a város kell, gondoskodjon a településen élő szegényekről, illetve minden vásár alkalmával biztosítania kell a közrendet és egy mértékfelügyelőt. Ezen kívül a tanács kötelessége az állami adók beszedése, és az építkezések felügyelése. A tanács havonta legalább egyszer össze kell, üljön, ha a polgármester nem tud jelen lenni, akkor őt a főjegyző helyettesíti. A városi tanácsülések nyilvánosak, illetve a városi alkalmazottak háromhavonta kötelesek jelentést tenni a tanácsnak.

A negyedik részben a különböző tisztségek vannak meghatározva és az azokhoz tartozó kötelezettségek:

A 43. § kimondja, hogy az elöljáróságokat képezi: a polgármester, rendőrkapitány, főjegyző, aljegyző, ügyész, árvaszéki ülnökök, pénztárnok, számvevő, ellenőr, közgyám, levéltárnok, orvos, mérnök és esetleg más tisztviselők. Minden elöljárósági tag választás útján nyeri el tisztségét, kivéve a rendőrkapitány. A választott tagok 6 évre vannak megbízva kivéve a jegyző,

³ *Idem.* 6. old.

⁴ *Idem.* 11. old.

orvos és a kezelő személyzetet, akik életük végéig töltik be a tisztséget. A 46. § kimondja, hogy a polgármester, főjegyző, pénztárnok és számvető nem lehet egymással rokonságban sem sógorságban. A következő § pedig kijelenti, hogy bármely előjárósági tag vagy a hivatal bármely hivatalnoka, ha kárt okoz szándékosan vagy mulasztás által a városnak, vagy bármely lakosnak az köteles kártérítést fizessen. Ugyanitt ki van mondva az is, hogy a pénzkézeli tisztviselők, ha kárt okoznak, akkor az őket felügyelő személy is köteles a kár egy részét fedezni, mert az ő feladata volt, hogy felügyelje a beosztottját.⁵

Az ötödik rész foglalkozik az egyes tisztviselők munka, jogi és más hatásköreivel:

A 49. § foglalkozik a polgármester munkakörének leírásával. Eszerint a polgármesternek ahhoz, hogy betöltse tisztségét ügyvédi oklevéllel, államtudományi vagy jogtudományi végzettséggel kell, rendelkezzen. A polgármester a város első tisztviselője ezért ő képviseli minden tekintetben a várost a felsőbb hivatalokban, ezen kívül ő az, aki irányítja a város adminisztrációját és betarttatja a város által hozott törvényeket. Elnöke a városi küldöttségeknek és bizottságoknak. Ő az elnöke a képviselői gyűlésnek, a tanácsnak, az árvaszéknek, és az állandó választmánynak. Az ő feladata, hogy összehívja a képviselői gyűlést és a gyűlés előtt legalább 24 órával kiküldje minden tag számára a gyűlés tárgyjegyzékét. Ő az öre a városi pecsétnek és ő írja alá a városi rendeleteket, illetve a város által kiadott okmányokat. A márciusi rendes közgyűlésen köteles beszámolót tartani a város állapotáról. Ő felügyeli a város vagyont összes értékét és kötelessége, hogy a város javait gyarapítsa. Személyesen felügyeli a költségvetés állapotát, illetve a városi kassa könyvelését és a hivatal összes pénztárát ellenőrzi, minden harmadik hónapban.⁶ Ő felügyeli a polgármesteri hivatal összes alkalmazottjának munkáját, ha valami nem talál megfelelőnek ő köteles a fegyelmi eljárást levezetni. A rendőrkapitány jelentéseit havonta egyszer ellenőrzi, illetve ő engedélyezi a szabadság kérvényeket is. A polgármester köteles kiadni az engedélyeket bálókra és színi előadásokra. Ő intézi a betelepülési kérvényeket, illetve az ideiglenesen itt tartózkodóknak a nyilvántartását, felügyeli a szegényügyet és ő adja ki a szegénységi bizonyítványokat is. A polgármester vezeti és felügyeli a katonaugyeket, illetve ő irányítja a városi közmunkát is, felügyeli a járdák és közutak állapotát. A polgármester felügyeli a városban levő tanintézmények állapotát és ő az, aki az oktatási intézmények számára a fenntartási költségeket előteremteni. Köteles számba venni és felügyelni a város vagyonába tartozó ingatlanokat, erdőket és mezőgazdasági területeket, ezekről minden évben jelentést tesz. A polgármester képviseli a város érdeket a megyebizottsági gyűlésen, ezért célszerű ezeken megjelennie. Az 50. § a főjegyző feladatait írja le. Főjegyző csak az lehet, akinek van községjegyzői vizsgája vagy a polgármesteri pozícióhoz szükséges végzettsége. A főjegyző a képviselői gyűlés, a tanács, az állandó választmány, a különböző bizottságok és küldöttségek előadója, illetve az itt készülő jegyzőkönyvek felügyelője. Ő fogalmazza meg a határozatokat, felterjesztéseket, jelentéseket és az elnökkel együtt aláírásával hitelesíti. A polgármester akadályoztatása esetén ő veszi át az ő teendőit, a polgármester által kiadott feladatokat felügyeli. Ő a jegyzői hivatal feje ezért ő felel az iktatói, kiadói és irodai személyzetért. Ő a városi levéltár vezetője ő őrzi a levéltár kulcsát és felel a levéltár állapotáról, az iparügyek felügyelője.⁷ Az 52. § a rendőrkapitányi munkakörökkel foglalkozik. A rendőrkapitány kötelessége, hogy a város területén és azon kívül biztosítsa a rendet és a biztonságot, meg kell előznie a törvényellenes cselekedetet, és ha valami bűntény történik azt köteles kivizsgálni és a bűnösöket a törvény elé vinni. Felügyeli a város csendjét, ezen kívül kiemelten figyelteti a vendéglőket, kocsmákat és bordélyházakat. A rendőrkapitány ellenőrzi a vásárokon és az üzletekben a súlyok és mérő eszközök hitelességét, a nyilvános eseményeken, ünnepségeken felügyeli a rendet. Ő köteles kezelni a cselédügyet az

⁵ *Idem.* 14. old.

⁶ *Idem.* 18. old.

⁷ *Idem.* 21. old.

1876-os cselédtörvény értelmében. A rendőrséghez tarozik a tűz és vízveszély elhárítása. Árvíz vagy tűz esetén a rendőrparancsnok vezeti a mentést, ugyancsak ő ellenőrzi a kazánokat, veszélyes berendezéseket, illetve az építkezéseket. Ő felelős a köztisztaságért. Járványok esetén az orvos vagy állatorvos intézkedéseit betartatja a városban. Ő tartja nyilván a hadköteleseket, és levevényli az esetleges katonai beszállításokat, elszállásolásokat. Köteles elszámolni az általa kiszabott büntetések beszédéséről, illetve minden márciusban a rendes közgyűlés előtt jelentést tesz az előző évi működéséről. A segédkapitány felügyeli a város tisztaságát illetve a közrendért felelős. Felügyeli az utcák világítását és az éjjeli őrök tevékenységét, az idegen koldusokat és csavargókat kivezeti a város területéről. A rendőrkapitánynak jelent és ennek hiánya esetén átveszi a kötelezettségeit.⁸ Az 54. § az ügyész teendőivel foglalkozik, eszerint csak az választható meg ügyésznek, aki ügyvédi diplomával rendelkezik. Az ügyész a város jogtanácsosa és a városi törvények őre. Köteles részt venni az összes városi közgyűlésen és városi tanácsülésen. Ő képviseli a várost a peres ügyekben, ő írja a jogi okiratokat és a városi szerződéseket. A következő § a pénztárnok jogkörét mutatja be. Ő felügyeli a város összes bevételeit és kiadását, illetve a különböző pénztárakat is ezért biztosítékként köteles 1400 forintot letétbe helyezzen, hivatala elfoglalása előtt. A pénztár bevételeiből és kiadásáról külön könyvet vezet, melybe minden pénzmozgást köteles bevezetni és ezt a polgármester és a jegyző hetente ellenőrzi és aláírja. Ellenőrzi az összes kasszát és a városhoz tartozó különböző alapítványok és letétek állapotát, melyekről külön könyvelést és számadást vezet. Minden év végén ellenőrzés gyanánt bemutatja a számadásokat és a közgyűlés kérésére bármikor aláveti magát pénzügyi ellenőrzésre. Ő köteles kiszámolni és behajtani a városi birtokok utáni adót, illetve a bor és húsfogyasztási adót is, ugyanő felelős az állami adók behajtásában is, az adóhátralékok behajtása és a felszólítási értesítések kézbesítése is az ő hatáskörébe tartozik. A következő § a házi és adópénztári ellenőr tevékenységét szabályozza. Ő hivatalba lépése előtt 700 forint garanciát kell, letétbe helyezzen. Ő a pénztárnok felügyelete alatt tevékenykedik és neki tartozik elszámolással. A helyi adókat és a városi pénztárba bejövő bevételt vezeti, melyről naponta elszámol a pénztárnoknak, illetve elkészíti a napi kimutatásokat és közreműködik az adóösszeírásban. Az 57. § a számvevői és birtoknyilvántartói tisztségeket írja le, eszerint ő megvizsgálja a pénztárnok által kiadott kimutatásokat, ő készíti el a költségbecsléseket és a költségvetés tervezetét, illetve ő a gyámhatósági nyilvántartó és a közgyám is. Az 58. § az orvos munkakörét mutatja be. Először is csak az lehet orvos, akinek az országban elismert orvosi oklevele van és legalább két éves szakmai tapasztalattal rendelkezik. Az ő feladata a város közegészségügyének a felügyelete, a járványok megelőzése, illetve azok megfékezése. A városi szegények ingyen ellátása, illetve a városi kórházban levő betegek kezelése. Ezenkívül ő felügyeli vagy végzi a halottkémi teendőket és ellenőrzi a szülésznők tevékenységét is.⁹ A következő § az állatorvos jogkörét mutatja be, eszerint ő felügyeli a város állatállományát, illetve ő felelős a marhalevelek kiadásában, ellenőrzi a mészárszékeken levágott állatok minőségét. A 60. § a mérnök munkakörét mutatja be. Városi mérnök csak az lehet, akinek műegyetemi diplomája van. Ő felel a városi építkezésekért, felügyeli ezeket, ezenkívül ő felelős az utak és járdák állapotáért, illetve a vízszabályozásért is, ezenkívül felügyeli a városban levő nagyobb gépek és kazánok állapotát. A következő § az oktató-kiadó feladatait mutatja be. Ő főleg a város adminisztrációjáért fele, illetve ő iktatja és rendszerezi a városhoz bejövő illetve az onnan hivatalosan kiadott dokumentumokat. A polgármesternek és a jegyzőnek jelent. Az írnok köteles a hivatali órákban a polgárok beadványait bevenni ezenkívül a polgármester és a jegyző parancsait teljesíteni. A mértékhitelítő a városban a kereskedők által használt mérlegeket és űrmértekeket ellenőrzi, illetve háromhavonta ellenőrzi a kereskedelmi egységek könyvelését. A 64. § a községbírói végrehajtó munkáját írja le, eszerint a

⁸ *Idem.* 26. old.

⁹ *Idem.* 30. old.

községi bíró ítéleteit tartatja be és neki tartozik engedelmeskedni. A 66. § a városgazda jogkörét írja le, ő felelős a város tulajdonában levő ingatlanok állapotáért, évente jelentést tesz a polgármesternek és leltárt tart félévente. Ő felügyeli a városi közmunkát és felel a munkások fizetéséért. A szülésznő köteles segíteni a várandós asszonyoknak, a szegényeknek ingyen a többieknek fizetés fejében. A városi orvosnak tartozik jelenteni és kötelessége levezetni a szüléseket és felügyelni a csecsemők állapotát. A 69. § a tisztviselők bérezését szabja meg. Eszerint a polgármester napi díja 3 forint. Az ügyész, jegyző, orvos, mérnök és rendőrkapitány díja 2 forint 50 krajcár. Az állatorvos, pénztárnok, számvevő, segédkapitány, levéltárnok, aljegyző fizetése 2 forint egy napra. A birtoknyilvántartó, városgazda, iktató fizetése 1 forint 50 krajcár. Az írnokok, szülésznő, végrehajtó és mezőőr fizetése 1 forint. A cselédek fizetése pedig 50 krajcár. Ezeket a díjakat 1894-ben felemelték. A polgármesternek 1 forinttal, míg a többi kategóriába eső személynek 50 koronával. Az utolsó kategóriába eső személyeknek a fizetése nem változott.¹⁰ A rendeletet Gencsy Sándor polgármester és Virág Lajos főjegyző írta alá, míg a vármegye nevében Szikszai Lajos alispán látta el kézjegyével.

Az 1907-ben elfogadott és a következő évben kiadott városi szervezeti szabályrendelet már nyolc részből áll, de mindössze csak 57 paragrafust tartalmaz ezért ennek következtében rövidebb, mint az 1887-es törvénycsomag és szabályrendelet. Az eső részben az első § kimondja, hogy a város a törvények korlátai közt hatósági jogokat gyakorol, ezen jogokat intézi és végrehajtja a képviselő testület, tanács, árvaszék, községi bíróság és a város tisztviselői.¹¹

A második rész a képviselő tanács felépítését és jogkörét mutatja be amely nagyjából megegyezik az 1887-es rendeletekkel, de természetesen vannak változások. Az egyik változást a 8. § mondja ki eszerint a polgármester a közgyűlés elnöke, de ha ő ebbe akadályozva van, akkor a közigazgatási tanácsos helyettesíti, ha ő se tud jelen lenni, akkor a főjegyző. Ugyanitt az is ki van jelölve, hogy a jegyzőkönyveket a jegyző vezeti, de a város erre más tisztviselőket is megbízhat. A 11. § kimondja, hogy a szavazás megindítása után tilos felszólalni. A 13. § kimondja, hogy ha az igen és nem szavazatok száma egyenlő, akkor az elnök szava dönt, de ha ő nem kíván szavazni, akkor az indítvány elutasítatik.¹² A 14. § szerint a közgyűlések általában nyilvánosak, de a szemérmert sértő, széksértő és a titkos szavazást igénylő eseteknél a tárgyalások zártak. Ezenkívül pedig a közgyűlés vagy az elnök bármikor kérheti a hallgatóság eltávolítását.¹³ A 16. § meghatározza az állandó szakbizottságokat, ezek: állandó választmány, jogügyi bizottság, gazdasági és pénzügyi bizottság, egészségügyi bizottság. A következő §-ben a szakbizottságok jogköre van tárgyalva. Az állandó választmány 12 tagból áll, elnöke a polgármester. Ez a bizottság tárgyalja azokat az ügyeket, amelyek a közgyűlés elé terjesztetnek be és nem tartozik egyik szakbizottsághoz se, de joga van a többi szakbizottsághoz tartozó ügyeket saját hatáskörébe vonni. A jogügyi bizottság az elnökön kívül 4 tagból áll, ennek a bizottságnak ugyancsak a polgármester az elnöke, míg előadója az ügyész, ez a bizottság véleményt formál a város összes jogi kérdésével kapcsolatban. A gazdasági és pénzügyi bizottság elnöke a polgármester, előadója a gazdasági tanácsos, a számvevő és a pénzügyi ellenőr. Hatáskörébe tartozik a várost érintő összes gazdasági és pénzügyi kérdés. Továbbá betérjeszti az évi költségvetést és számadást, illetve javaslatot tehet a tévesen kivetett vagy behajthatatlan adók eltörlésére. Az egészségügyi bizottság elnöke a polgármester ezenkívül még 6 tagból áll, hivatalból tagok még az orvos, állatorvos és a rendőrkapitány. Hatáskörébe az összes közegészségügyi és állategészségügyi probléma tartozik.

¹⁰ *Idem.* 36. old.

¹¹ „Szilágyosmlyó R. T. város Szabályrendeleteinek Gyűjteménye” Kiadja a városi tanács, Bölöni Sándor könyvnyomdája Szilágyosmlyó 1908. 1 old.

¹² *Idem.* 4. old.

¹³ *Idem.* 5. old.

A harmadik rész a tanács jogkörével foglalkozik. Ezek a 21 és 22 § vannak megfogalmazva. E szerint a tanács végrehajtja a közgyűlés és a szakbizottságok rendeleteit, felügyeli a költségvetést, és ha nem várt kiadások adódnak azt beterjeszti a legközelebbi közgyűlés elé. A város ingó és ingatlan vagyonának a felügyelete és kezelése. Első fokú hatóságként jár el az iparügyekben.¹⁴

A negyedik rész az árvaszékkel foglalkozik, ahol ki van jelentve, hogy az árvaszék szerkezetét és hatáskörét az állami szabályrendelet határozza meg. Az ötödik rész a községi bírósággal foglalkozik, amely kimondja, hogy az itteni teendőket a város által választott személyek végzik, de a hatáskörüket az országos törvények határozzák meg.

A hatodik rész a városi tisztviselőkkel foglalkozik. A polgármester jogköre nem változott semmit az 1887-es szabályrendelet szerint. A főjegyző a bizottságoknak, a képviseleti közgyűlésnek és a tanácsnak a jegyzője. Köteles a tanácsüléseket és bizottsági üléseket követő 48 órában a jegyzőkönyvet elkészíteni. Emellett ő a polgármesteri irodának a közvetlen felügyelője, ő felelős a közgyűlések tárgysorozatainak az összeállításában és neki kell ezt elküldenie legalább 24 órával a közgyűlések előtt. A polgármesternek felel és neki jelent. A 27. § foglalkozik a közigazgatási tanácsosi tisztséggel, ezt csak olyan személy töltheti be, aki jogi képesítéssel bír. Ő helyettesítheti a polgármestert a bizottsági üléseken, illetve ő felel közigazgatási, tanügyi, ipari és gazdasági ügyekért, emellett ő tölti be az árvaszéki ülnök szerepét is, mely kötelezettséget a gyámhatósági szabályrendelet határoz meg. Az ügyész a város törvényeinek és szabályainak betartásának őre, köteles a város összes peres ügyében képviselnie a települést, emellett pedig ő fogalmazza meg a város szabályrendeleteit, a város által kötött szerződéseket és árveréseket. A 28. § kimondja, hogy magánpraxist is folytathat, de ezen ügyei nem lehetnek összeférhetetlenek a város érdekeivel¹⁵. A mérnök tölti be a gazdasági tanácsos tisztséget is, feladatai közé tartozik a város építkezéseinek tervezése, ezek előkészítése illetve a költségvetés elkészítése. Felügyeli a magán és állami építkezésnél az utcavonalak helyes megállapítását, az utak, hidak és járdák állapotát. Felügyeli a város ingó és ingatlan vagyonát, illetve a város tulajdonában levő épületek állapotát, ő a város erőit napszámosainak a vezetője is, illetve jelenti, ha a város területében határsértés történt. Teljesíti a műszaki és technikai teendőket, amivel a város megbízza¹⁶. Csak olyan személy töltheti be ezt a pozíciót, akinek mérnöki, építész, erdészi vagy felső ipariskolai végzettsége van. Az orvos felügyeli a város közegészségét, ellenőrzi a bordélyházakat és a kéjnök egészségi állapotát, vagyis hetente kétszer ellenőrzi ezek egészségi állapotát¹⁷. Ő a városi kórház főorvosa, ha ott beteg van azt köteles naponként meglátogatni és gyógykezelti. Felügyeli a szülésznőket, illetve rendőri megkeresésre elvégzi a halottkémi teendőket is. Kiállítja a halotti bizonyítványokat és elvégzi a boncolásokat, ha arra igény van. Jelenti a rendőrségen, ha erőszakos vagy véletlen halálesettel találkozik, vagy ha egy családban bántalmazás gyanúja merül fel. A városi tanácsnak havonta jelentést tesz a közegészségügy állapotáról, illetve köteles mindenkit ingyen elsősegélyben részesítenie. A 31. § foglalkozik az állatorvos jogkörével, eszerint ellenőrzi a vásárokra felhajtott állatok állapotát, ellenőrzi a mészárosoknál levő hús minőségét, évente állatösszeírásokat végez, havonta egyszer ingyen vizsgálja a községi és közhasznú állatállományt. Az aljegyző elvégzi a polgármester által neki kiosztott ügydarabokat, ezenkívül helyettesíti a jegyzőt, ő végzi a közgyámi teendőket is. A pénztáros kezeli a város bevételeit és kiadásait, ezekről naponta jelentést tesz és elszámolást készít. Felügyeli az adó behajtását és a rendes jövedelmeket, minden három hónapban jelentést tesz a különböző pénztárak állásáról. Felügyeli a helyi, a vármegyei és az állami adók behajtását, és minden hónapban beszolgáltatja a

¹⁴ *Idem.* 7. old.

¹⁵ *Idem.* 10. old

¹⁶ *Idem.* 11. old.

¹⁷ *Idem.* 12. old.

kincstárba a befolyt összeget. Ő a pénztári hivatal vezetője ezáltal ő felügyeli az ottani alkalmazottak munkáját is. A számvevő a 34. § értelmében minden évben elkészíti a város teljes leltárát, ellenőrzi a folyószámlákat és részt vesz a költségvetés elkészítésében. Ő veti ki a pótdókat és felügyeli a beszédésüket, ellenőrzi a város vagyont és vezeti a gyámpénztári elszámolást, ő végzi a birtokok nyilvántartását is. Az ellenőr, felügyeli a pénztárnokokokat és a város pénzügyeit, külön könyvelést vezet, melynek egyeznie kell a pénztárak számadásaival. Ő az őre a városi pénztár egyik kulcsának s ugyancsak közbenjár az adóösszeírásban és ennek behajtásában. A 36. § ír a segéd és kezelőszemélyzetről, eszerint ez áll egy iktatóból, egy kiadóból, aki ugyanakkor irattárnok is, három írnból, és egy végrehajtóból. Az iktató feladata, hogy a város hatóságához érkező összes írásbeli beadványt iktassa, a fontos beadványokat azonnal a polgármester elé kell terjessze. A kiadó a polgármesteri hivatal összes ügydarabját letisztázza, illetve kiadja az írnbokoknak és ellenőrzi az ő munkájukat is. Felel a hivatal által kiadott kiadványok postázásáért, emellett irattárnokként vezeti és rendben tartja városi levéltárát és irattárat. Az írnbok az irodai teendőket végzik el, az iktató és a kiadó által kiosztott ügyiratokat tisztázzák, ezenkívül minden mást is el kell végezzenek, amivel megbízzák őket. Ha sürgős eseteket kell elvégezni az írnbok kötelessége munkaideje után is bennmaradni, amíg nem végez a neki kiosztott teendőkkel.¹⁸ A végrehajtó az, aki az állami és helyi adókat behajtja, a hátralékos személyeknek negyedévente intést küld, ezenkívül a pénztári hivatalban irodai teendőket is ellát, illetve a pénztárnok alá van rendelve, annak minden utasítását elvégzi. A hivatalszolgák kötelessége a rend és a tisztaság fenntartása, illetve elvégzik a tisztviselők által rájuk bízott feladatot. Őket a polgármester fogadja fel és napi díjban kapják fizetésüket. A 43. § rendelkezik a segédszeméllyzettel, ezek az erdőőrök, mezőőrök, kéményseprő, lámpagyújtogató, illetve a gyepmester, őket is a polgármester fogadja fel és bocsátja el, illetve szabja meg teendőiket.

A hetedik rész a rendőrséggel foglalkozik. Itt a 44. § kimondja, hogy a rendőrség állománya áll a rendőrkapitányból, egy alkapitányból, egy irattárnokból, egy díjnokból, egy őrmesterből, egy tizedesből és kilenc rendőrből. A rendőrkapitány felügyeli a város rendjét és betartatja a városi és állami törvényeket. Engedélyt ad a politikai vagy más nemű gyűlések és összejövetelek tartására, lefolytatja a bűnügyi nyomozást. Ő felelős az újonozásért, illetve a sorozásért és mozgósításért a városon belül. Az alkapitány helyettesíti a rendőrkapitányt annak távollétében, az ő feladata a tartalékosok nyilvántartásba vétele, ő felügyeli a rendőrök munkáját. Az iktató a rendőrség adminisztrációját vezeti.

A nyolcadik részben a szabályrendelet általános határozatai vannak leírva. Eszerint a hivatalos órákat a képviselő testület határozza meg, de ha sok teendő van felhalmozódva a polgármesternek jogában áll a hivatali órákat naponta egy órával meghosszabbítani. Az 52. § kimondja, hogy a polgármester egy évben 6 hét szabadságot vehet ki, az előjáróság többi tagjának évi 4 hét jár, míg a segéd és kezdő személyzetnek évi két hét szabadság adható ki. Ugyanebben a fejezetben az 54. § kimondja, hogy kiküldetések esetén a polgármester napi díja 10 korona, az előjáróság tagjainak 8, a segéd és kezdő személyzeté 6, míg a rendőrök és hivatalszolgáknak napi 3 korona jár. Ha a kiszállás a vármegye határán kívülre szól, akkor a napidíj az előbb közölt másfélszerese. Ugyanitt van leírva, hogy vasúti utazás esetén az előjáróság és a segédszemélyzet második osztályú helyen utazik, míg a rendőrök és szolgák a harmadik osztályon utazhatnak. Az 56. § pedig szabályozza a város alkalmazásában levő személyek fizetését ami a következőképpen nézett ki:¹⁹

¹⁸ *Idem.* 19. old.

¹⁹ *Idem.* 25. old.

Szilágysomlyó adminisztrációja és helyi szabályrendeletei a dualizmus korában

Titulus	Éves fizetés (korona)	Egyébajuttatás (lakástámogatás vagy egyenruha)
Polgármester	3600	600
Közigazgatási tanácsos	2400	400
Főjegyző	2400	400
Rendőrkapitány	2400	400
Mérnök	2000	400
Aljegyző	1600	300
Tiszti ügyész	1600	
Tiszti orvos	1600	
Pénztárnok	2000	300
Számvevő	1600	300
Ellenőr	1500	300
Alkapitány	1400	250
Állatorvos	1200	
Iktató	1200	200
Kiadó	1200	200
Rendőrségi írnok	1200	200
3 írnok (fejenként)	1100	200
Végrehajtó	1000	200
Díjnokok	napi díjuk 2 korona 4 év régiség után 3	
Rendőr őrmester	720	ruha
Rendőr tizedes	528	ruha
9 rendőr (fejenként)	480	ruha
Hivataliszolga	300	lakás és ruha
2 hivataliszolga	480	ruha
Szülésznő	300	

A szabályrendeletet Lukátsffy Ödön polgármester és Klein Mór főjegyző írták alá, 1907. október 5-én. Míg a vármegye részéről az alispán 1908. június 29-én írta lá. ²⁰

Mint ebből a rövid összefoglalóból is kitűnik a város által kiadott két szabályrendelet megfelelő alapot biztosított arra, hogy a város egy folyamatosan fejlődő és a kor szellemiségének megfelelő település legyen.

Erdei JÁNOS
kavicsapapszolgaja@yahoo.com

²⁰ *Idem.* 26. old.